

Folkhälsomyndigheten

Uppföljning av program för marknadskontroll 2024 för tobak och liknande produkter

Denna titel kan laddas ner från www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/

En del av våra titlar går även att beställa som ett tryckt exemplar, se [kundtjänst och köpvillkor](#)

Citera gärna Folkhälsomyndighetens texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovspersonens tillstånd att använda dem.

© Folkhälsomyndigheten, 2025.

Artikelnummer: 25043

Om publikationen

I denna uppföljning redovisar vi den marknadskontroll som Folkhälsomyndigheten utfört under 2024 inom området tobak och liknande produkter.

Redovisningen är framtagen i enlighet med förordning (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn och är en uppföljning av Folkhälsomyndighetens program för marknadskontroll 2024.

Syftet med uppföljningen är ge en överblick över vår marknadskontroll, visa vilka effekter vår kontrollverksamhet har samt utgöra underlag för beslut om marknadskontrollinsatser. Underlaget kan dessutom användas för att följa hur marknadskontrollen utvecklas över tid.

Folkhälsomyndigheten

Olivia Wigzell,
Generaldirektör

Innehåll

Uppföljning av program för marknadskontroll 2024 för tobak och liknande produkter	1
Om publikationen	3
Innehåll	4
Förkortningar	5
Ordlista	6
Sammanfattning	8
Bakgrund	9
Uppföljning av myndighetspecifika mål för marknadskontroll	9
Myndighetens instruktion	9
Regeringsuppdrag	10
Eventuell ändring av rättslig grund	11
Eventuell ändring av omvärldsbevakning och marknadsanalys	11
Eventuell ändring av riskbaserad metod	11
Uppföljning av marknadskontrollaktiviteter	12
Omvärldsbevakning och marknadsanalys	12
Kontroll av e-handel	12
Metodutveckling	13
Ny teknik	13
Samarbete med Tullverket	14
Samarbete med andra marknadskontrollmyndigheter	14
Samarbete med andra medlemsstater	14
Utbildnings- och informationsinsatser	16
Barn och unga	17
Övriga genomförda tillsyns- och marknadskontrollaktiviteter	17
Genomfört samarbete	19
Resurser	19
Utfall budget (exklusive personalkostnader)	19
Utfall personal	19

Förkortningar

ANDTS	Alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar
EU-CEG	Europeiska kommissionens gemensamma webbportal för produktanmälningar och ingrediensrapportering.
ICSMS	Europeiska kommissionens system för information och kommunikation för marknadskontroll. Baserat på en produktdatabas.
PKS	Produktkontrollsystemstödet, en webbapplikation som behandlar produktinformation om e-cigarett, tobaksvaror och örtprodukter för rökning som är avsedda att tillhandahållas på den svenska marknaden.
Safety Gate (Rapex)	Varnings- och informationssystemet för produkter med säkerhetsbrister.

Ordlista

Elektronisk cigarett	Produkt som kan användas för att konsumera nikotinånga via ett munstycke, eller en beståndsdel av den produkten, inbegripet en patron, en tank och anordningen utan patron eller tank.
Föreskrifter	Bindande regler som bestämmer myndigheters och enskildas handlande.
Identifieringskod	Den unika kod som varje aktör, anläggning, maskin och maskindel som ingår i leveranskedjan av tobaksvaror har. Identifieringskoden används vid registrering av händelser som syftar till att göra tobaksvaror spårbara.
Import	Införande av en vara från ett land utanför EU.
Marknadskontroll	Den verksamhet som en statlig myndighet bedriver och de åtgärder myndigheten vidtar för att se till att en vara som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav.
Påfyllningsbehållare	Behållare som innehåller en vätska som innehåller nikotin och som kan användas för att fylla på elektroniska cigaretter.
Spårbarhetssystem	EU-gemensamt databassystem som lagrar information om alla tobaksvarors rörelser och ekonomiska transaktioner. Systemet möjliggör övervakning av tobaksvarors leveranskedja (spårning) och kan användas av myndigheter för att fastställa flödet av en produkt (sökning).
Säkerhetsmärkning	Märkning som måste finnas på en tobaksvaras förpackning för att den ska få säljas och som ska innehålla fem fastställda äkthetsdetaljer. Märkningen ska underlätta kontrollen av om en tobaksvara är äkta eller inte.
Tillsyn	En myndighets granskning för att kontrollera att tillsynsobjekt uppfyller de krav som följer av lagar, förordningar och föreskrifter och som vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse.
Tillsynsobjekt	Verksamheter som omfattas av tillsyn.

Örtprodukt för rökning

En produkt som är baserad på växter, örter eller frukter som inte innehåller tobak och som kan förbrukas via förbränning.

Sammanfattning

Uppföljningen innehåller en redovisning av Folkhälsomyndighetens marknadskontrollaktiviteter inom området tobak och liknande produkter under 2024.

Den nationella strategin för marknadskontroll har bestämt målen för den svenska marknadskontrollen för 2022–2025: effektivare kontroll, utökat samarbete och ökad kunskap. För att nå målen har ett antal prioriterade områden beslutats. Vår marknadskontroll genomfördes utifrån de prioriterade områdena.

Effektivare kontroll:

- Utveckling av omvärldsbevakning och marknadsanalys
- Effektivare kontroll av e-handel
- Förbättrad metodutveckling
- Anpassning till ny teknik

Utökat samarbete:

- Utökat samarbete mellan marknadskontrollmyndigheter och Tullverket
- Utökat samarbete mellan marknadskontrollmyndigheter
- Utökat samarbete med andra medlemsstater

Ökad kunskap:

- Utbildnings- och informationsinsatser
- Öka kunskapen hos barn och unga.

Uppföljningen innehåller även en redovisning av övriga tillsyns- och marknadskontrollaktiviteter som Folkhälsomyndigheten har utfört inom området under 2024. De årliga marknadskontrollprogrammen och uppföljningarna av dem utgör underlag för att ta fram förslag till kommande svenska nationella strategier.

Bakgrund

Folkhälsomyndigheten har ett nationellt ansvar för folkhälsofrågor. I våra uppgifter ingår att verka för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen, förebygga sjukdomar och skador, verka för ett effektivt smittskydd och skydda befolkningen från olika hälsohot. Vi lägger särskild vikt vid att stödja de grupper som löper störst risk för att drabbas av ohälsa.

Folkhälsomyndigheten ansvarar för tillsyn och marknadskontroll av tillverkare och importörer av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, tobaksvaror och örtprodukter för rökning, samt partihandeln med dessa produkter. I den här texten används termen "e-cigaretter" som ett samlingsbegrepp för både elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Folkhälsomyndigheten är marknadskontrollmyndighet för e-cigaretter, tobaksvaror samt örtprodukter för rökning som omfattas av kraven i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Det innebär att vi kontrollerar att produkter som tillhandahålls konsumenterna på den svenska marknaden uppfyller lagstadgade krav. Målet med marknadskontrollen är att upptäcka och förhindra farliga produkter samt produkter som inte uppfyller kraven. Dessutom syftar kontrollen till att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Genom att hindra försäljning av produkter som inte uppfyller kraven motverkar vi osund konkurrens och olaglig verksamhet, samtidigt som vi skyddar slutanvändare från farliga produkter.

Uppföljning av myndighetsspecifika mål för marknadskontroll

Det övergripande målet för den svenska tobakspolitiken för 2024 var att minska tobaksbruket och förhindra att unga börjar använda tobak. All tobak och liknande produkter som står under Folkhälsomyndighetens marknadskontroll har beroendeframkallande egenskaper och kan utgöra en allvarlig risk för människors hälsa. Tobakens och nikotinets skadeverkningar kan minskas genom ett brett förebyggande arbete samt genom tillsyn och marknadskontroll av tobak och liknande produkter på den svenska marknaden.

Myndighetens instruktion

Av förordning (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten framgår att vi ska verka för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling utifrån ett folkhälsoperspektiv, samt för nationell samordning inom alkohol-, narkotika- och dopningsområdet samt området tobak och liknande produkter. Vi ska även följa upp utvecklingen och ansvara för den samordnade uppföljningen inom dessa områden. Dessutom ska vi övervaka marknadsutvecklingen av e-cigaretter, samt eventuella belägg för att användningen av dem fungerar som inkörsport till nikotinberoende. Slutligen ska vi övervaka marknadsutvecklingen av traditionell tobakskonsumtion för unga människor och icke-rökare.

Folkhälsomyndigheten arbetar med alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar (ANDTS) ur ett folkhälsoperspektiv. Vi följer hur användningen och skadorna av ANDTS utvecklas och fördelas mellan grupper i befolkningen samt orsakerna bakom detta, och vi verkar för övergripande nationell samordning inom området. Vi ger tillsynsvägledning inom bland annat området tobak och liknande produkter. Det innefattar att samordna, följa upp och utvärdera tillsynsverksamheten samt ge stöd och råd till tillsynsmyndigheterna. Vi vägleder tillsammans med länsstyrelserna kommunerna i deras tillsynsarbete vilket bidrar till en effektiv, rättssäker och likvärdig tillsyn. Vi tar även fram och förmedlar kunskapsstöd om hälsofrämjande och förebyggande insatser inom området. I detta ingår att följa och analysera det ANDTS-relaterade arbete som genomförs på lokal, regional och nationell nivå.

Vi ser både positiva och negativa trender i användningen av tobaks- och nikotinprodukter. Andelen personer som röker fortsätter att minska, samtidigt som snusning och användning av e-cigarett har ökat. Produktkategorin e-cigarett har ökat på den svenska marknaden de senaste åren. Under 2024 fortsatte antalet e-cigarett som tillverkare och importörer anmält till Folkhälsomyndigheten att öka, men den procentuella ökningen var lägre än föregående år. De vanligaste produkttyperna är e-cigarett för engångsbruk och påfyllningsbehållare, som utgör cirka 80 procent av de anmälda e-cigaretterna. Antalet tobaksvaror som tillverkare och importörer rapporterat till Folkhälsomyndigheten ökade också under 2024, även om den procentuella ökningen var i linje med de senaste årens trender. Årets ökning beror på rapportering av nya produkter inom kategorierna cigarrer, cigariller och upphettade tobaksvaror. I slutet av 2024 utgjorde cigarrer och tobaksvaror för oral användning (tobakssnus) cirka 75 procent av antalet tobaksvaror som rapporterats till myndigheten.

Regeringsuppdrag

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att genomföra den nationella strategin för marknadskontroll. Vi har ett utpekat ansvar för marknadskontroll när det gäller produkter som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG (Tobakprodukt direktivet) i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter. Enligt förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn ska Folkhälsomyndigheten i egenskap av statlig myndighet som utför marknadskontroll årligen utarbeta och genomföra program för marknadskontroll och följa upp tidigare års program. Denna uppföljning redovisar den marknadskontroll som vi genomfört under 2024.

Vår uppföljning av ”Program för marknadskontroll 2024” har tagits fram i enlighet med Marknadskontrollrådets mall för rapportering av program och uppföljning av marknadskontroll. Mallen tar hänsyn till uppdragen kopplade till den nationella

strategin. Den nationella strategin har bestämt målen för den svenska marknadskontrollen för 2022–2025: effektivare kontroll, utökat samarbete och ökad kunskap. För att nå målen har Marknadskontrollrådet också beslutat om ett antal prioriterade områden.

Eventuell ändring av rättslig grund

Europeiska kommissionen har antagit det delegerade direktivet (EU) 2022/2100 av den 29 juni 2022 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU vad gäller upphävande av vissa undantag för upphettade tobaksvaror (delegerade direktivet). Ändringen handlar i korthet om att upphäva vissa undantag för upphettade tobaksvaror i Tobaksprodukt direktivet. Det innebär att upphettade tobaksvaror inte längre undantas från förbudet mot tobaksprodukter med karakteristisk smak och smaktillsatser samt från kravet på hälsovarningar.

Myndigheten har under året beslutat om följande föreskrifter som rör marknadskontrollverksamheten:

- Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2024:16) om karakteristisk smak och tillsatser i vissa tobaksvaror. Föreskrifterna reglerar hur det avgörs om cigaretter, rulltobak och upphettade tobaksvaror har karakteristisk smak. Föreskrifterna innehåller också bestämmelser om andra förbjudna tillsatser vad gäller vissa tobaksvaror.
- Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter (HSLF-FS 2016:46) om utformning av hälsovarningar och hälsovarningars placering på förpackning av tobaksvaror HSLF-FS 2024:15. Föreskrifterna reglerar bland annat kraven på att förpackningar till upphettade tobaksvaror som är en tobaksvara för rökning ska förses med en allmän varning, en informationstext och en kombinerad hälsovarning.

Föreskrifterna bidrar till att öka skyddet för framför allt barns och ungas hälsa.

Eventuell ändring av omvärldsbevakning och marknadsanalys

Folkhälsomyndigheten har inte genomfört några större förändringar i vårt arbete med omvärldsbevakning och marknadsanalys av tobak och liknande produkter. De arbetssätt och strukturer för planering, inhämtning av information, relevansbedömning, värdering och uppföljning som tidigare tagits fram har vidareutvecklats och förfinats.

Eventuell ändring av riskbaserad metod

Folkhälsomyndigheten har inte genomfört några förändringar av vår riskbaserade metod kopplat till marknadskontroll av tobak och liknande produkter.

Uppföljning av marknadskontrollaktiviteter

Omvärldsbevakning och marknadsanalys

Folkhälsomyndigheten arbetar löpande och systematiskt med omvärldsbevakning av tobak och liknande produkter.

- Vi bevakar marknaden och dess utveckling, ny lagstiftning, politiska policyer, media och information samt kommunikationssystem.
- Vi analyserar flöden av tobaksvaror i spårbarhetssystemet och följt upp den årliga rapporteringsskyldigheten för tobaksvaror och e-cigarett.
- Vi granskar och analyserar tillgänglig omvärldsinformation i form av produktanmälningar, inkomna underrättelser och kommunala beslut.
- Vi följer utvecklingen av antalet försäljningsställen som tillhandahåller e-cigarett och tobaksvaror.
- Vi arbetar löpande med att förbättra vår omvärldsbevakning och marknadsanalys genom de marknadskontrollaktiviteter som genomförts.
- Vi genomför regelbundet den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor, som är en befolkningsundersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. Syftet är att visa hur Sveriges befolkning mår och följa förändringar i hälsa över tid. Genom denna studie kan vi följa konsumtionen av tobaksvaror och e-cigarett i Sverige.
- Vi arrangerar årligen en samverkanskonferens med länsstyrelserna om tobak och alkohol. Där delas erfarenheter och kunskap sprids för att skapa en mer enhetlig tillsynsvägledning och därigenom bidra till en mer enhetlig tillsyn och marknadskontroll nationellt.

Dessa aktiviteter har gett oss underlag för att prioritera vårt arbete och inleda marknadskontroll av produkter som uppvisat brister. De har även förbättrat vår kunskap om olika produkters marknader och leverantörskedjor, samt risker och möjligheter med ny teknik, och legat till grund för vår planering av kommande marknadskontroll. Genom vår omvärldsbevakning har vi kunnat vara mer proaktiva i vår marknadskontroll.

Kontroll av e-handel

Under 2024 har en stor del av den marknadskontroll vi utfört omfattat kontroll av tobak och liknande produkter som säljs via e-handel. Den snabba utvecklingen inom digitalisering och handel har skapat nya mönster för handel och konsumtion. Det blir allt vanligare att aktörer saluför sina produkter via e-handel, både via egna webbplatser och sociala medier. I vissa fall är e-handel det enda försäljningssättet som erbjuds.

Vi har löpande initierat ärenden utifrån ett riskbaserat urval. Under året kontrollerade vi ett flertal e-handlare av e-cigarett och tobaksvaror genom att granska webbplatser, göra fysiska inspektioner och köpa in varuprover. Vi har bland annat kontrollerat att produkterna följer krav på märkning, innehåll och

produktanmälan. I majoriteten av våra ärenden har vi noterat brister inom ett eller flera av dessa områden. De allra flesta e-handlare har frivilligt åtgärdat de påtalade bristerna, vilket har lett till att färre produkter som inte överensstämmer med kraven når konsumenter via e-handel.

Vi har även haft ett fortsatt gott samarbete med Tullverket och fått kännedom om importerade produkter som uppvisat brister. Genom detta har vi riktat vår kontroll av e-handel mot potentiellt farliga produkter, och på så sätt kunnat använda resurserna på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Metodutveckling

Folkhälsomyndigheten har fortsatt utbilda personal internt samt förbättrat det processororienterade arbetssättet genom att utveckla rutiner, mallar och stöddokument för vår marknadskontroll. Detta har resulterat i en mer effektiv, enhetlig och rättssäker handläggning.

Under 2024 utbildade vi våra medarbetare i EU:s informations- och kommunikationssystem för marknadskontroll, ICSMS. Detta har ökat och optimerat vår användning av systemet och effektiviserat vår kontroll.

Vi har ingått ett flerårigt avtal med ett laboratorium för att analysera tobaks- och nikotinprodukter som omfattas av vår marknadskontroll. Detta avtal gör det möjligt för oss att regelbundet analysera innehållet i de produkter vi granskar. De första analyserna genomfördes i september 2024, och vi har nu flera pågående ärenden som rör produkter som inte uppfyller kraven.

Ny teknik

Vi bevakar kontinuerligt nya tobaksvaror och nikotinprodukter. Vad gäller ny teknik i dessa varor har vi i dagsläget inte identifierat ett behov av att anpassa vår marknadskontroll.

Vi har fortsatt att digitalisera våra processer och under 2024 har vi gjort framsteg med Produktkontrollsystemstödet (PKS). PKS är en webbapplikation som hanterar produktinformation om e-cigarett, tobaksvaror och örtprodukter för rökning som är avsedda för den svenska marknaden. Denna information rapporteras av tillverkare och importörer via Europeiska kommissionens webbportal EU-CEG. Förutom att samla in data från EU-CEG, erbjuder PKS funktioner för avgiftshantering, publicering av produktdata, tillsyn och marknadskontroll. Under 2024 har vi förbättrat avgiftshandlingen i PKS och genomfört en omfattande systemintegration med myndighetens ekonomisystem, vilket har effektiviserat våra processer.

Vi har även bevakat användningen och utvecklingen av digitala sökmotorer för att mer effektivt kartlägga marknaden för tobaksvaror och nikotinprodukter och identifiera produkter med brister.

Samarbete med Tullverket

Under året har Folkhälsomyndigheten stärkt sitt samarbete med Tullverket. Vi har prioriterat detta arbete och agerat på 19 underrättelser som gällt produkter som Tullverket har misstänkt inte uppfyller kraven i den harmoniserade unionslagstiftningen. Vi har kunnat fastställa att majoriteten av produkterna haft brister i märkningen. I dessa fall har vi förbjudit de berörda näringsidkarna att släppa ut produkterna på den svenska marknaden samt begärt att Tullverket ska hindra att produkterna övergår till fri omsättning. Totalt har vi förbjudit näringsidkare att tillhandahålla cirka 180 000 e-cigarett, varav majoriteten av produkterna var e-cigarett för engångsbruk. De förbjudna produkterna har därmed skickats tillbaka till avsändarlandet. Att ett så stort antal bristfälliga produkter har kunnat stoppas innan de nått marknaden visar att vårt samarbete med Tullverket ger effekt.

Samarbete med andra marknadskontrollmyndigheter

Folkhälsomyndigheten har samarbetat med andra myndigheter och deltagit i följande nationella samarbeten:

- Marknadskontrollrådet – samverkan och erfarenhetsutbyte mellan marknadskontrollmyndigheterna.
- E-handelsgruppen – arbetsgrupp inom Marknadskontrollrådet som tar fram stöd för att stärka marknadskontrollen av produkter som säljs via e-handel.
- Tullforum – samverkan om tullrelaterade frågor.
- Nätverksmöten för ICSMS och Safety Gate (RAPEX) – samverkan kring digitala informationssystem som används för att övervaka och hantera säkerheten hos produkter på EU-marknaden.

Dessa samarbeten har bidragit till fortsatt goda kontakter med andra marknadskontrollmyndigheter och gett möjlighet till informations- och erfarenhetsutbyte som stärkt såväl Folkhälsomyndigheten som den svenska marknadskontrollen.

Utöver detta har vi deltagit i olika möten för att kontinuerligt utbyta erfarenheter och samarbeta med följande myndigheter: Polismyndigheten, länsstyrelser, kommuner, Skatteverket, Konsumentverket, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Kemikalieinspektionen.

Samarbete med andra medlemsstater

Folkhälsomyndigheten följer och medverkar i arbete med tobak och liknande produkter inom EU och andra internationella organ. Vi samordnar och lämnar också underlag till regeringen och internationella organ om frågor inom våra verksamhetsområden. Det internationella arbetet har gett oss möjlighet att utbyta kunskap och erfarenheter av tillsyn och marknadskontroll och har bidragit till vår kompetensutveckling.

Under 2024 har vi deltagit i följande arbetsgrupper mellan Europeiska kommissionen och medlemsstaterna om tillsyn och marknadskontroll av tobak och liknande produkter:

- Expert Group on Tobacco Policy – samarbete om politik och lagstiftning för tobakskontroll.
- Subgroup on Traceability and Security Features – samarbete om spårbarhets- och säkerhetsmärkning av tobaksvaror.
- Joint Action on Tobacco Control 2 (JATC2) – samarbete med det övergripande målet att ge stöd för genomförandet av Tobaksdirektivet i alla EU:s medlemsstater. Vi har deltagit i JATC2 sedan 2021 och har haft representanter i två arbetsgrupper, WP5 och WP7. Syftet med WP5 var att stödja nationella myndigheter i att bättre hantera och använda data i EU-CEG, att dela egna data på ett säkert och hållbart sätt och att stärka samarbetet mellan testlaboratorier. Arbetet i WP7 syftade till att öka förståelsen för egenskaperna, hälsoeffekterna och de regulatoriska konsekvenserna av nya tobaksprodukter och e-cigarett. JATC2 avslutades i september 2024.

Vi har även deltagit i följande globala samarbeten om tillsyn och marknadskontroll av tobak och liknande produkter:

- WHO Tobacco Control – samarbete om WHO:s ramkonvention om tobakskontroll som syftar till att skydda barn och vuxna mot att skadas och dö av tobaksbruk.
- Conference of the Parties (COP10) – samarbete om WHO:s ramkonvention om tobakskontroll för att stärka globala åtgärder mot tobaksbruk och dess negativa hälsoeffekter och identifiera åtgärder för att stärka den globala tobakskontrollen.
- Eighth Meeting of the Global Tobacco Regulators' Forum – möte där beslutsfattare samlas för att diskutera och utbyta information om reglering av tobaksprodukter. Mötet syftade till att stärka samarbetet mellan olika länder och organisationer för att förbättra folkhälsan genom effektivare tobaksreglering.

Utöver samarbetena ovan har vi besökt Sikkerhedsstyrelsen, som ansvarar för marknadskontroll av tobak och liknande produkter i Danmark och tagit emot besök av Republic of Estonia Health Board som ansvarar för marknadskontroll av tobak och liknande produkter i Estland. Dessa besök gav oss möjlighet att diskutera och dela erfarenheter, metoder och resultat.

I juni organiserade vi flera möten med deltagare från Moldavien, Ukraina, WHO samt ett antal EU- och EES-stater för att diskutera spårbarhet av tobaksvaror. Skatteverket, Socialdepartementet och Tullverket deltog också i delar av mötena. Upptakten till mötena var en förfrågan från WHO om att stödja Moldavien och Ukraina i deras arbete med att implementera de internationella konventioner som reglerar spårbarhet. Under mötena diskuterades EU:s regelverk för spårbarhet, Sveriges implementering av dessa regler och vår tillsynsverksamhet. Ett separat

möte hölls med endast EU- och EES-stater för att diskutera EU:s regelverk och utbyta erfarenheter av tillsyn.

Vi deltog även i ett utbytesbesök organiserat av EuroHealthNet i samarbete med National Center for Public Health and Pharmacy i Ungern. Detta evenemang fungerade som en plattform för experter från hela Europa att dela insikter och strategier för att minska tobaks- och nikotinkonsumtion. Fokus låg på att identifiera effektiva policyer och praxis samt att hantera de utmaningar som länder står inför inom detta område.

Under året har vi dessutom deltagit i ett flertal internationella konferenser, exempelvis International Product Safety Week, som rör aktuella frågor kring produktsäkerhet, och European Network for Smoking and Tobacco Prevention (ESPN). ESPN har som mål att skapa större samstämmighet mellan rökförebyggande aktiviteter och främja en övergripande politik för tobakskontroll på både nationell och europeisk nivå. Vid denna konferens presenterade vi bland annat hur spårbarhetsdata kan kombineras med folkhälsodata för att demonstrera alternativa användningsområden för spårbarhetssystemet.

Utbildnings- och informationsinsatser

Vi är en av flera myndigheter som har tillsyn över lagen om tobak och liknande produkter. I rollen som tillsyns- och marknadskontrollmyndighet har vi kontakt med aktörer som berörs av lagen, exempelvis tillverkningsindustrin och handeln. Vi informerar löpande berörda ekonomiska aktörer om bland annat nya eller förändrade avgifter, årlig rapportering med mera.

I början av året anordnade vi ett uppföljande informationsmöte för berörda ekonomiska aktörer om spårbarhet och säkerhetsmärkning av tobaksvaror. Syftet var att informera aktörerna om att regler om spårbarhet och säkerhetsmärkning omfattar samtliga tobaksvaror från den 20 maj 2024, samt att informera om resultatet av upphandlingen av id-utfärdare som då nyligen hade avslutats.

Under året har vi deltagit vid flera nätverksträffar med länsstyrelser och kommuner och informerat om vårt tillsyns- och marknadskontrollområde.

Vi omarbetar och målgruppsanpassar löpande informationen om regler för tillverkning, handel och hantering av tobak och liknande produkter på vår webbplats. Under året publicerade vi bland annat information om ändrade krav på spårbarhet och säkerhetsmärkning för tobaksvaror. Detta har skapat bättre förutsättningar för branschen att följa de krav som finns för tobak och liknande produkter.

I slutet av året började ett flertal medarbetare kursen ”Tillsyn i teori och praktik” som ges av Göteborgs universitet. Kursen är en forskningsbaserad och praktisk utbildning på avancerad nivå som syftar till att stärka, fördjupa och utveckla deltagarnas tillsynskompetens. I kursen sätts tillsyn in i ett demokratiskt och samhällspolitiskt sammanhang.

Barn och unga

Folkhälsomyndigheten bedriver ett brett förebyggande arbete kopplat till tobaks- och nikotinprodukter. Att skydda barn och unga mot eget eller andras skadliga bruk är särskilt viktigt. Vi sammanställer, analyserar och förmedlar kunskap för att förebygga skador och andra negativa konsekvenser som orsakas av tobaks- och nikotinprodukter.

Under 2024 har vi inte genomfört några specifika insatser riktade mot barn och ungdomar inom vår tillsyn och marknadskontroll av tobak och liknande produkter. Däremot har vi gett vägledning och stöd till kommunerna och Polismyndigheten i deras arbete med tillsyn över ålderskontroll vid försäljning av e-cigarett, tobaksvaror och tobaksfria nikotinprodukter. Vi har också tagit fram vägledning för näringsidkare om rutiner för ålderskontroll vid försäljning av dessa produkter.

Övriga genomförda tillsyns- och marknadskontrollaktiviteter

Vi har genomfört tillsyn och marknadskontroll av tobak och liknande produkter enligt programmet för marknadskontroll 2024. Under året initierade vi 251 ärenden och avslutade 185 ärenden inom dessa områden. Här presenterar vi våra insatser och resultat inom några av de områden vi har granskat.

Anmälningsskyldighet och rapporteringsskyldighet för tobak och liknande produkter

Tillverkare och importörer av e-cigarett, tobaksvaror och örtprodukter för rökning ska lämna uppgifter om bland annat produkternas ingredienser och ingrediensernas kvantiteter till Folkhälsomyndigheten. Årligen ska tillverkarna och importörerna även lämna in uppgifter om bland annat sina försäljningsvolymerna.

Under 2024 har vi säkerställt att många av de produkter som erbjuds på den svenska marknaden uppfyller anmälningsskyldigheten och rapporteringsskyldigheten. För att vi ska kunna utföra vår kontroll och säkerställa att kraven följs, är det avgörande att tillverkare och importörer lämnar fullständiga uppgifter om sina produkter. Vi har även bedrivit tillsyn över flera tillverkare och importörer för att säkerställa att de årligen rapporterar sina försäljningsvolymerna. Information om försäljningen av dessa produkter är viktig för att vi ska kunna följa marknadsutvecklingen och konsumtionsmönstren, och fungerar som underlag när vi planerar och utför vårt arbete baserat på vår riskbedömning.

Innehåll och utformning av e-cigarett

Tillverkare och importörer av e-cigarett ansvarar för att produkterna uppfyller kraven på innehåll och utformning. Det finns till exempel bestämmelser om högsta tillåtna mängd vätska som dessa produkter får innehålla, en övre gräns för nikotinhalt, och förbud mot vissa tillsatser.

Under 2024 har vi bedrivit tillsyn och marknadskontroll över tillverkare och importörer och kontrollerat att de uppgifter som rapporterats in överensstämmer med vad som anges på produkterna och deras förpackningar. Vi har utfört

laboratorieanalyser av vätskan i e-cigarett för engångsbruk och kontrollerat nikotinhalten samt mängden vätska i produkterna. För majoriteten av de drygt 50 produkter som vi hittills analyserats har vi noterat brister i innehållet, främst när det gäller vätskevolym. Därför har vi initierat ärenden mot tillverkarna och importörerna för att säkerställa att endast produkter som uppfyller produktkraven säljs till konsumenter.

Spårbarhet och säkerhetsmärkning av tobaksvaror

Styckförpackningar till tobaksvaror ska vara försedda med en spårbarhetsmärkning som gör det möjligt att identifiera, spåra och söka fram varorna genom hela leveranskedjan. Förpackningarna ska dessutom vara försedda med en säkerhetsmärkning som gör det möjligt att kontrollera om produkten är äkta. Reglerna om spårbarhet och säkerhetsmärkning trädde i kraft 2019 och gällde då cigaretter och rulltobak. Den 20 maj 2024 utökades regleringen till att gälla alla varor som innehåller tobak. Syftet med spårbarhets- och säkerhetsmärkning är att motverka illegal handel med tobaksvaror.

Vi har under året inlett ett flertal tillsynsändanden mot aktörer i försörjningskedjan av tobaksvaror när det gäller kraven om spårbarhet och säkerhetsmärkning. Fokus har varit tillverkare av andra tobaksvaror än cigaretter och rulltobak. Tillsynen har dels varit planerad enligt vår tillsynsplan, dels genomförts som en följd av uppgifter från spårbarhetsdatabasen samt fynd vid marknadskontrollinsatser. Som underlag för att öppna ärenden mot partihandlare har vi bland annat använt iakttagelser från vår marknadskontroll, där vi noterat brister i spårbarheten. I ett fall beslutade vi om sex månaders förbud att bedriva partihandel mot en aktör som inte registrerat händelser i spårbarhetssystemet. Tillsynen har resulterat i ökad datakvalitet och förbättrad spårbarhet av tobaksvaror. Vi har också använt informationen från spårbarhetsdatabasen i annan tillsyn, till exempel för att kontrollera om tillverkare rapporterat ingredienser och om tobaksvarorna är avsedda för den svenska marknaden. Dessutom har vi kunnat bistå Polismyndigheten och Tullverket i deras arbete med att identifiera illegal tobak.

Beslut

Vi får fatta beslut om föreläggande eller förbud för att säkerställa att lagstiftningens krav följs. Vi kan till exempel förelägga aktörerna att vidta åtgärder eller besluta om förbud mot att produkter får tillhandahållas på den svenska marknaden. Ett beslut om förbud kan förenas med vite och krav på återkallelse från marknaden. Vi strävar efter att aktörerna frivilligt ska rätta de fel som upptäcks vid kontrollen. Om vi har noterat brister uppmanar vi i första hand aktören att redogöra för vilka åtgärder de kommer att vidta.

Under året avslutade vi 98 tillsyns- eller marknadskontrollärenden utan åtgärd eftersom aktörerna själva rättade till de påtalade bristerna. Totalt fattade vi 65 beslut om förbud. Fyra av våra beslut överklagades till Förvaltningsrätten i

Stockholm, men samtliga överklaganden avslogs. Domstolens avgöranden bekräftade att Folkhälsomyndighetens beslut var korrekta.

Genomfört samarbete

De samarbeten vi haft under 2024 finns redovisade under rubrikerna Samarbete med andra marknadskontrollmyndigheter och Samarbete med andra medlemsstater.

Resurser

Utfall budget (exklusive personalkostnader)

Folkhälsomyndighetens utfall av använda resurser för att genomföra marknadskontroll under 2024 var totalt 2 mnkr. I detta ingår kostnader för resor, inköp av produkter, extern provning, och arbete med marknadskontrollen (det vill säga marknadskontrollärenden och arbete kopplat till Marknadskontrollrådet).

Utfall personal

Folkhälsomyndigheten har avsatt 2,5 heltidstjänster för marknadskontroll under 2024.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, 171 82 Solna. **Östersund** Campusvägen 20. Box 505, 831 26 Östersund.

www.folkhalsomyndigheten.se